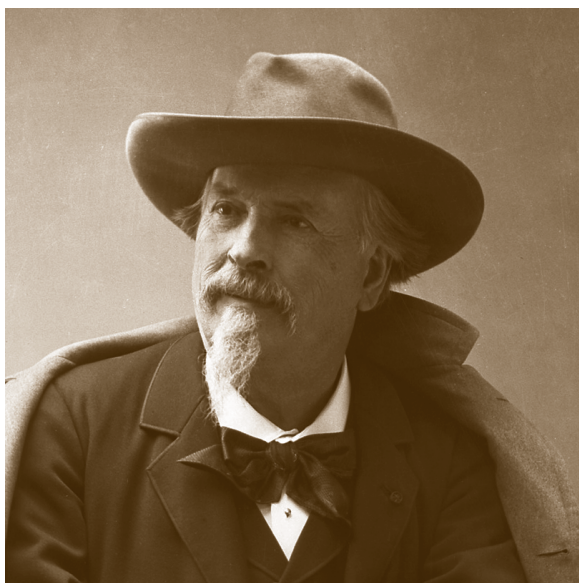

F U L L
E S C O L A R

73

Centenari de la mort de
Frederic Mistral

(1830-1914)

La Renaixença

D'una manera paral·lela a d'altres literatures germanes, Occitània visqué la seva **Renaixença** literària -també anomenada Ressorgiment- al llarg del segle XIX. Hem de tenir present que a les darreries de l'edat mitjana comença a Occitània un procés de decaïment cultural, mantingut al llarg de l'època moderna, durant el qual, es palesa la ingerència francesa i el procés de substitució cultural i lingüística que afecta les terres occitanes. Aquest procés, revestit de modernitat arran de la Revolució Francesa, és un dels responsables principals de la situació sociolingüística actual de la llengua occitana.

Malgrat això, hem de parlar d'un parèntesi que tingué lloc al segle XIX. Aquest llanguiment cultural i la manca de consciència de la pròpia situació canvien quan al segle XIX apareixen a Europa uns aires de canvi i renovació, que derivarien en la **Renaixença**, l'objectiu de la qual és treballar per recuperar el prestigi i l'ús social d'aquelles llengües que, per diferents motius, havien retrocedit quant a parlants i àmbits d'ús i es trobaven immerses en un procés de minorització (o fins i tot substitució) lingüística.

La **Renaixença** es produí simultàniament a Catalunya i a Occitània, la qual cosa propicià un nou apropament entre ambdós pobles. Com a procés de recuperació, estudi i normalització cultural a tots els nivells, es proposà d'estudiar el passat medieval (literatura trobadoresca, en el cas occità); recuperar el conreu literari, a fi de donar d'aquesta manera prestigi a la llengua; l'estudi lingüístic de les llengües catalana i occitana i recuperar-ne els àmbits d'ús. És en aquest context sociocultural que apareix **Frederic Mistral**.

Frederic Mistral

Trets biogràfics

Frederic Mistral (1830-1914) va néixer a Malhana (Occitània), en el si d'una família occitana. Aprengué el francès a l'edat de nou anys, a l'escola, la qual cosa li evidencià la diferència cultural que hi havia entre ambdues comunitats lingüístiques. Entrà després al Liceu Dupuy d'Avinyó, l'institut on treballava l'escriptor Josèp Romanilha, amb qui posteriorment es retrobaria en el moviment felibrista.

El 1847 obtingué el batxillerat a la ciutat de Nimes i se'n tornà a Malhana. Continuà els estudis a la universitat d'Ais de Provença, on trià la carrera de dret i s'hi graduà el 1851. Un cop obtinguda la llicenciatura, passà la major part de la seva vida a la **Provença** natal, en un ambient rural.

Procliu a la sensibilitat cultural, desenvolupà un interès creixent per la cultura occitana; aquest fet el portà a connectar amb d'altres intel·lectuals occitans i a fundar, conjuntament, el **Felibritge**, un moviment cultural que pretenia, entre d'altres objectius, la restauració de la llengua i la literatura occitanes.

En reconeixement de l'originalitat de la seva obra poètica, que reflecteix el paisatge i l'esperit de la **Provença**, i la seva tasca com a estudiós de l'occità, el 1904 li fou concedit el **premi Nobel de literatura**. Aquest premi hauria d'haver estat atorgat conjuntament a **Frederic Mistral** i a Àngel Guimerà, premiant la tasca literària duta a terme per tots dos, però també com a reconeixement de les relacions històriques, culturals i programàtiques que hi havia entre els escriptors cata-

lans i els occitans. L'acadèmia sueca pretenia guardar dos autors representatius d'unes literatures que, durant molts anys, havien estat relegades per la seva condició de *minoritàries*. La ingerència de l'Estat espanyol, però, aturà el nomenament de Guimerà per criteris literaris i polítics i proposà premiar el dramaturg romàntic José de Echegaray, el qual, a més de la pròpia obra, havia traduït peces d'Àngel Guimerà. Tanmateix, la reacció de les lletres castellanques fou diversa i autors de les avantguardes literàries espanyoles hi mostraren el seu desacord.

Deu anys més tard de rebre el premi Nobel de literatura, el 25 de març de 1914, **Frederic Mistral** morí a la seva vila nadiua, Malhana.

El Felibritge

Fou un moviment artístic i cultural que assumí com a propi l'ideari programàtic de la **Renaixença**. La seva fundació data del maig de 1854, i tingué lloc a la localitat de Font Segunha, a la **Provença**, de la mà de set poetes provençals, d'entre els quals destaquem **Frederic Mistral**, Josèp Romanilha o Teodor Aubanèl. Els felibres es proposaren dur a terme uns objectius d'una dimensió ingent, que esdevingueren inassolibles a causa de la situació, a tots nivells, de la cultura occitana. També recuperaren les connexions culturals amb els Països Catalans.

El felibritge recollí l'interès que ja havia anat apareixent per l'occità i per l'estudi de la tradició poètica trobadoresca, cabdal per a l'esclat de la literatura romànica. D'aquesta manera pogué fusionar la feina dels literats amb la dels lexicòlegs de la lingüística romànica.

Gràcies a la publicació, l'any 1859, de **Mirèio** i de la bona acollida que l'obra tingué a París, el moviment felibrista prengué anomenada i es reorganitzà: va constituir una estructura territorial que comprenia tot el domini lingüístic de la llengua d'oc i el català i instaurà seus arreu d'Occitània i a València, Balears i Catalunya.

El programa felibre mostra una visió del món d'acord amb l'època, plenament impregnada de l'estètica romàntica. El podem resumir en tres objectius:

- *Restaurar la llengua i literatura occitanes.*
- *Restituir la dignitat a la llengua mitjançant la poesia.*
- *Retornar a la nació occitana el caràcter propi i el seu esperit nacional.*

Com podem observar, se centra sobretot en l'aspecte literari, però l'esdevenir dels temps comportà que s'immiscís en qüestions polítiques.

Obra poètica

Sens dubte, l'obra poètica més coneguda de **Frederic Mistral** és *Mireia*, **Mirèio** o *Mirelha*, en occità. Aquest extens poema és l'aportació màxima de les lletres provençals al Romanticisme literari.

Mirèio, un poema narratiu compost de dotze cants, descriu les desventures d'una jove heroïna, Mireia, la filla d'uns propietaris rurals benestants, enamorada d'en Vicenç, un jove cisteller, d'estrat social més humil. Els pares de Mireia no veuen amb bons ulls el jove artesà i per aquest motiu no els donen permís per casar-se; ans

al contrari, li buscaran altres pretendents (un home ric de la Camarga, un pastor...) però Mireia els rebutja a tots perquè només estima en Vicenç. Seguint una tradició molt antiga, la jove protagonista iniciarà un pelegrinatge fins a Les Santes Maries de la Mar, un temple a la desembocadura del Roine, on invocarà la Verge perquè intercedeixi en l'opinió dels pares i d'aquesta manera pugui casar-se amb en Vicenç. L'obra, però, no exempta del romanticisme inherent a **Frederic Mistral**, mostra la gran força dels sentiments i finalitza amb la mort de Mireia, en una escena en la qual és acollida per les santes que donen nom a l'església homònima d'aquesta vila marinera camarguesa.

Si bé la trama argumental destaca per la simplicitat, el pelegrinatge serveix com a recurs literari per descriure la **Provença**, les viles i les ciutats, amb llurs tradicions historicollegendàries, el paisatge, els camps i la placidesa de la vida provençal. A **Mirèio**, hi trobem un conjunt de noms evocadors de personatges, de gestes i de llocs descrits en la llengua d'oc, que **Frederic Mistral** s'esforça a reconstruir i vivificar després de segles d'abandó i de menyspreu. No debades, la descripció paisatgística esdevé una metonímia del país elaborada amb la intenció de generar en els lectors un sentiment d'autoestima cap a la pròpia terra, la cultura, la llengua, el país...

Literàriament parlant, cal destacar del poema el realisme quant a la descripció dels personatges i el lirisme intens d'alguns fragments; *Magalí*, una corrandà tradicional de **Provença**, de reminiscències ovidianes i plenament mediterrània, inclosa en el cant tercer, n'és un bon exemple. A **Mirèio**, no hi manquen, però, la força èpica ni tampoc el sentiment religiós (sobretot en els darrers cants), ni el tràgic (la mort de la protagonista en el cant final), al costat d'unes belles evocacions màgiques i folklòriques. Tot plegat constitueix un himne a la **Provença**, un testimoniatge d'amor a la terra i a la gent i un desig de fer renéixer una llengua i un sentiment de nacionalitat que, malauradament, no s'arribaren a atènyer.

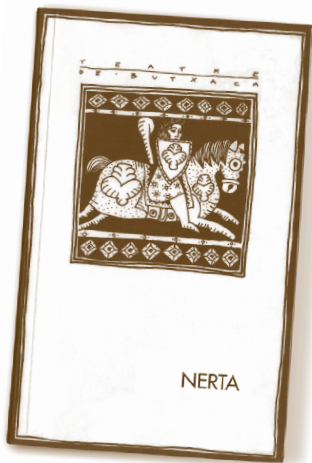
Altres títols de la producció poètica mistraliana són *Calendau* (1867), *Nerta* (1884) o *El poema del Rose* (1897).

Calendau mostra de manera apassionada una (re)descoberta del país i la trama argumental esdevé una crida èpica a l'alliberament heroic de la nació occitana.

A *Nerta*, un poemari escrit en versos octosíl·labs a l'estil de la narrativa en vers medieval, **Frederic Mistral** empra novament

el recurs de la noia que fuig, en aquest cas per recuperar una temàtica popular: els tractes amb el diable. Un home de classe noble, aclaparat pels deutes de joc, ven la seva filla al dimoni. El maligne ofereix una sinya on l'aigua esdevé or a canvi que després d'uns anys li sigui lliurada la filla del deutor. La trama argumental, bàsica a l'inici, s'enriqueix amb dues temàtiques, l'amor i la guerra. L'objectiu, plenament romàntic, serà burlar el dimoni i redimir el pecat comès per mitjà de l'amor. *Nerta* es publica en el moment de màxima puixança del Felibritge i conté nombroses connotacions romàntiques, patriòtiques i també religioses.

A *El poema del Rose* (el nom del riu Roine en occità) trobem com a protagonista en clau simbolista el propi riu, que en el fluir per la **Provença** s'emmena al seu pas les vides, les persones, els ideals i en resta al marge un paisatge evocador d'un passat gloriós impossible de recuperar. Òbviament, el poema ens mostra el dolor i el desencís causats pel fracàs del programa felibrista.

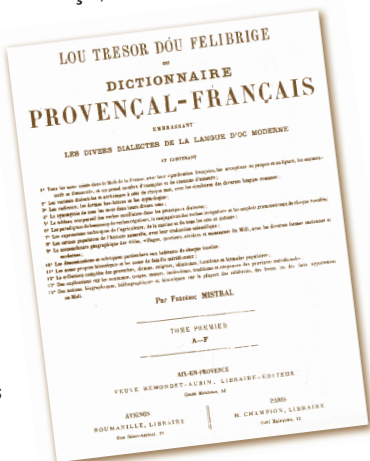

Obra lexicogràfica

Una altra de les línies de treball de la **Renaixença** era la recerca filològica. La situació de la llengua occitana, deixada de banda per les institucions franceses que inculcaren als parlants la idea que la seva llengua era “inferior”, fins al punt que aquests la consideraven un *patois*, una llengua no apta per als usos formals, requeria dotar-la urgentment de les eines fonamentals que ha de menester tot idioma modern perquè pugui ser emprat en qualsevol àmbit d'ús.

Al més pur estil dels homes de la **Renaixença**, que recopilaven llegendes, mites, tradicions, cançons populars, lèxic caigut en desús... **Frederic Mistral** emprengué una tasca gegantina que l'ocupà durant més de deu anys, i que consistí a recopilar el lèxic provençal, és a dir, el del dialecte occità parlat a la **Provença**, la

varietat que comptava amb més parlants. Per fer-ho recorria els masos, les viles i les ciutats per saber el nom de les coses (flors, plantes, animals, eines del camp, parament de la llar...) i en féu un diccionari occità-francès titulat *Lou tresor dou felibrige*, el qual és un dels referents lingüístics de l'occità.

Obra etnològica

Amb la dotació econòmica obtinguda amb el **premi Nobel**, **Frederic Mistral** va fundar a la vila d'Arles un museu etnològic que recull els costums i la quotidianitat de la vida provençal: vestuari, mobiliari, elements religiosos i de la cultura popular, estris del camp i de la llar. Aquest museu, l'embrió del qual ja existia des de pocs anys abans, és testimoni de la vida occitana duta a terme fins a les darreries del segle XIX.

La relació amb Catalunya

La història d'ambdues nacions ens mostra moments comuns: l'esplendor medieval (amb el projecte polític de bastir un estat a banda i banda del Pirineu); la davallada soferta durant l'època moderna; l'adscripció a un estat que no sempre sap correspondre a les característiques pròpies; l'evolució sociolingüística, en aquest cas sortosament diferent, de dues llengües romàniques lingüísticament molt properes i geogràficament veïnes (hem de tenir present que l'occità és llengua oficial a Catalunya i pròpia a la Val d'Aran); les migracions demogràfiques; els contactes culturals del segle XIX...

Tres exemples, passats i presents, ens permeten d'il·lustrar les relacions catalanooccitanes. D'una banda el poema titulat *Copa Santa*, una peça poètica categoritzada com a himne de la **Provença**, recitada en celebracions de caràcter regionalista i en les trobades dels felibres, i que ha estat objectivada en un calze d'orfebreria fet a Catalunya i ofert als felibristes en representació de la germanor, podríem dir-ne sacralitzada, dels escriptors catalans i occitans. En aquesta copa hi ha uns versos gravats dels poetes romàntics **Frederic Mistral** i Víctor Balaguer:

Víctor Balaguer: Morta diuhen qu'es, mes jo la crech viva

Frederic Mistral: *Ah ! se me sabien entèndre !, Ah ! se me voulien segui !*

D'altra banda, *La Vanguardia* va publicar l'any 1930 una edició dedicada a **Frederic Mistral** en honor del centenari del seu naixement, dedicant-li en una fotografia la portada íntegra. El diari anunciava, a més, les nombroses celebracions que tingueren lloc a Barcelona.

En tercer lloc, enguany, amb la commemoració del centenari de la seva mort, el Cercle d'Agermanament Occitano-Català ha programat nombroses activitats en diferents punts del Principat per recordar la figura de l'il·lustre poeta.

Conclusions

És interessant de veure com **Frederic Mistral** ha esdevingut un referent de les lletres occitanes i de l'encaix com a personatge de la **Renaixença**. D'una banda, personifica l'ideari estètic del moviment, i és capaç de dedicar-hi la vida, juntament amb la resta d'intel·lectuals i artistes felibres. Així, **Frederic Mistral** elabora una obra poètica que ha esdevingut la màxima aportació de les lletres occitanes a la literatura universal, després de la poesia trobadoresca medieval. De l'altra, la creació poètica no li impedeix dur a terme una recerca filològica en majúscules per mirar de salvar els mots occitans i, en darrer terme, crea i finança el museu etnològic occità.

Departament de Llengua i Literatura Catalana
Fundació Collserola

